

Lekumelva

*

Referanse:

Jansson, U. 2020. Naturverdier for lokalitet Lekumelva, registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2019. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink til alle bildene fra lokaliteten: <https://biofokus.no/narin/?nid=7880>)

Referansedata

Fylke: Østfold
Kommune: Eidsberg
H.o.h.: 60-90 moh
Areal: 32 daa

Prosjektilhørighet: Frivilligvern 2019
Inventør: UJA
Vegetasjonsone: boreonemoral 100% (30 daa)
Vegetasjonseksjon: O1-Svakt oseanisk

Sammendrag

Undersøkellesområdet er befart av Ulrika Jansson, BioFokus, gjennom ordningen med frivillig vern, i regi av Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Østfold og grunneier. Det avgrensede verneforslaget utgjør 32 dekar av det tilbudte arealet på 44 daa. Verneforslaget ligger ca. 2 km vest for Mysen i Eidsberg kommune, Østfold (Viken). Området utgjør et lavereliggende og høyproduktivt skogareal i en bratt leirskrent på sørøstsiden av Lekumelva.

Området har et tykt løsmassedekke av rike marine avsetninger og med elveavsetninger nærmest elva. Området er bratt og nordvestvendt, med flere leirutrasninger, men lite topografisk variasjon. Arronderingen er god for å fange opp de biologiske kvalitetene innenfor arealet. Vegetasjonen er rik, med variasjon mellom lågurtsskog i øvre del og høgstaudeskog og flommarksskog lenger nede mot elva. Edelløvtrær dominerer, men med stort innslag av boreale løvtrær og gran.

Det er avgrenset et kjerneområde, som overlapper med verneforslaget, med rik edelløvsskog med alm. Flomskogspartiene inngår i den rødlistede naturtypen flomskogsmark (VU) og de edelløvdominerte partiene inngår i rødlistetypene høgstaudeedelløvsskog (VU) og frisk rik edelløvsskog (NT). Det inngår flere større leirutrasninger, rødlistet som naturtypen silt- og leirskred (EN).

Nordvestvendt høyproduktiv skog på leire gir naturlig fuktig skogsmiljø, med stor produksjon av insekter som gir grunnlag for en rik fuglefauna. Rosenfink (VU) er tidligere observert i nærområdet. Rik edelløvsskog på bratt og ustabil mark gir også rask omsetting og høy produksjon av død ved. Både alm (VU) og ask (VU) er vanlige i lokaliteten, både som levende trær og som død ved. Store rasflater med naken leire gir potensial for sjeldne pionermoser, men kun den vanlige arten dverglommose ble funnet ved befarings. Få funn av rødlistearter og middels potensial for slike gjør av området foreløpig samlet skårer lavt på artsmangfold.

Lokalitet Lekumelva er liten, men godt arrondert. Det er spredt med stubber av gran i lokaliteten. Nordre del av undersøkellesområdet er utelatt fra verneforslaget pga. hogst av grov gransskog i starten av 2000-tallet. Det er gjerder i lokaliteten og deler eller hele området har tidligere trolig vært beitet. Området vurderes samlet som middels urørt. Lekumelva skårer middels på gamle løvtrær, gamle edelløvtrær og mengde død ved, men lavt på gamle bartrær og kontinuitet i død ved. Området skårer høyt på stedsbetingete parametere som rikhet og treslagsvariasjon og middels på vegetasjonsvariasjon. Det skårer lavt på topografisk variasjon, størrelse og på artsmangfold.

De største kvalitetene ved området er at det inneholder høyproduktiv gammel edelløvsskog på ustabil rik leire med høy produksjon og omsetting i levende og døde trær. Verneforslaget er lite og vurderes samlet som et verneverdig område med lokal verdi (*).

Rik edelløvsskog med alm er en mangelnaturtype i Østfold og området gis derfor høy mangeloppfyllelse for mangelnaturtyper. Verneforslaget har 32 daa høyproduktiv lavlandsskog og oppfyller derfor i middels grad generelle mangler i skogvernet. Samlet oppfyller verneforslaget i middels grad mangler i skogvernet.

Feltarbeid

Området er undersøkt av Ulrika Jansson, BioFokus i løpet av ca. 2,5 timer den 15. oktober 2019. Tilbudsarealet er litet og det anses som godt nok undersøkt for å kunne presentere en avgrensning av verneverdig areal og for å kunne foreta en rimelig sikker verddivurdering av området i henhold til gjeldene metodikk. Nordre del av undersøkellesområdet består av ungskog etter hogst i starten av 2000-tallet og er derfor ikke befart.

Tidspunkt og værrets betydning

Det var regnvær under befaringsen. Befaringstidspunktet (medio oktober) var optimalt for funn av vedboende sopp, laver og moser, men noe mindre egnet for funn av karplanter. Vegetasjonstyper kunne imidlertid bestemmes uten problem.

Utvelgelse og undersøkellesområde

Området inngår i arbeidet med frivillig skogvern i regi av Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Østfold (Viken) og grunneiere. Tilbudsområdet som er vurdert omfattet et areal på 44 daa.

Tidligere undersøkelser

Det er i 2002 kartlagt naturtyper etter DN Håndbok 13 og det er avgrenset en naturtypelokalitet av typen gråor-heggeskog (BN00075597) som er gitt A-verdi. I 2009 er det kartlagt MiS og avgrenset en MiS-figur med rik bakkevegetasjon som dekker omtrent samme areal som naturtypelokaliteten. På Artskart ligger det funn av vanlige laver som vanlig skrifflav og

kystårenever i tillegg til observasjoner av fugler som stokkand, rugde, myrsanger og den rødlistede fuglen rosenfink.

Beliggenhet

Verneforslaget ligger i en skrent på sørøstre siden av Lekumumelva, rett nord for Langnes, ca. 2 km vest for Mysen i Eidsberg kommune, Østfold (Viken).

Naturgrunnlag

Topografi

Området heller bratt ned mot elva i nordvest. Det er en del småtopografi i form av utrasninger og minde skredgroper.

Geologi

Nærmest elven er det et smalt parti med elveavsetninger, mens resten av skogen vokser på rike marine finkornete avsetninger. Berggrunnen (Glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt) ligger under et tykt lag med løsmasser og har ingen betydning for vegetasjonsbildet i lokaliteten i dag.

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: O1-Svakt oseanisk, vegetasjonssone: boreonemoral 100% (30 daa).

Området ligger i boreonemoral vegetasjonssone i svakt oseanisk seksjon.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Vegetasjonen i området består av lågurtskog i øvre del av lisen, med gradvis overgang til høgstaudeeskog lenger ned i lisen og flomskogsmark på flate areal med elveavsetninger nærmest Lekumelva. Flere steder har det rast ut leirmasser og det er avgrenset to silt- og leirskred i lisen. Tresjiktet er variert, men med høy andel alm og ask og ellers spisslønn, hassel, gran, gråor og hegg, med større andel gran i nordre del. I felt- og/eller busksjiktet vokser engsnelle, krypsoleie, kratthumbleblom, hundekjeks, bringebær, humle, skogsalat, skogburkne, hestehov, skogstjerneblom, skogsvinerot, mjødukt og leddved. Flomskogspartiene inngår i den rødlistede naturtypen flomskogsmark (VU) og de edelløvdominerte partiene inngår i rødlistetypene høgstaudeedelløvsog (VU) og frisk rik edelløvsog (NT). Det inngår flere større leirutrasninger, rødlistet som naturtypen silt- og leirskred (EN).

Skogstruktur og påvirkning

Skogen vokser på utstabil mark og det er flere leirskred og mye rotvelt i området. Innslag av grove enkelttrær av ask og alm, både levende og døde. Det finnes grov død ved av både edelløvtrær, boreale løvtrær og gran i området og den døde veden forekommer i alle nedbrytningsklasser, men det meste er lite nedbrudd ved. Stubber av gran forekommer spredt i hele lokaliteten. Ved befaring i 2003 ble det registrert ca.3 læger per daa, men dette tallet har økt nå og det anslås en mengde på over 6 læger per daa i dag, med høyere tetthet i nordre del av lokaliteten og lavere i søndre del. Gamle gjerder i lokaliteten tilsier at området tidligere har vært beitet.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Lekumelva. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Langnes NØ

Naturtype: Rik edelløvsog - Rasmark- og ravine-almeskog
BMVERDI: A

Areal: 53daa

Innledning: Lokaliteten er registrert i 2019 av Ulrika Jansson, BioFokus i forbindelse med kartlegging av områder tilbudt til frivillig vern 2019. Området ble i 2002 kartlagt som gråor-heggeskog av Siste sjannse (BN00075597). Nordøstre del av den gamle naturtypeavgrensningen er oppdatert, både hva gjelder avgrensning og beskrivelse. Denne delen ligger innenfor et undersøkelsesområde innmeldt til frivillig vern i 2019. Den sørvestre delen er ikke befart i 2019 og beskrivelsen og avgrensning for denne delen av området er derfor kun basert kun naturtypebeskrivelsen fra 2002 og flybilde. Kartleggingen i 2019 følger DN Håndbok 13, med reviderte faktaark fra 2014. Rødlistearter er vurdert etter Norsk Rødliste for Arter 2015 og rødlistede naturtyper følger Norsk Rødliste for Naturtyper 2018. Den sørvestre delen av lokaliteten trenger ny befaring og oppdatering av avgrensning og beskrivelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i en skrent på sørøstre siden av Lekumumelva, rett nord for Langnes, ca. 2 km vest for Mysen i Eidsberg kommune, Østfold (Viken). Nærmest elven er det et smalt parti med elveavsetninger, mens resten av skogen vokser på rike marine finkornete avsetninger. Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone i svakt oseanisk seksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder en rik edelløvsog av typen rasmark- og ravinealmeskog, men med partier med større innslag av boreal løv og av gran. Samlet er det biologiske kvalitetene knyttet både til granskog, edelløvsog og boreal løvskog/flommarksskog. Tresjiktet er veldig variert med spisslønn, alm, ask, hassel, gran, gråor og hegg, i feltsjiktet vokser engsnelle, krypsoleie, kratthumbleblom, hundekjeks, skogsalat, skogburkne, skogstjerneblom, skogsvinerot og mjødukt og i busksjiktet vokser bringebær og leddved. I flomskogspartiene kommer det inn humle og i skredområdene vokser hestehov. Flomskogspartiene inngår i den rødlistede naturtypen flomskogsmark (VU) og de edelløvdominerte partiene inngår i rødlistetypene høgstaudeedelløvsog (VU) og frisk rik edelløvsog (NT). Det inngår flere større leirutrasninger, rødlistet som naturtypen silt- og leirskred (EN). I sørvestre del av avgrensningen inngår et større flompåvirket område og en vestvendt skogdekt skrent som ikke er befart i 2019.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen vokser på ustabil mark og det er flere leirskred og mye rotvelt i området. Innslag av grove enkelttrær av ask og alm, både levende og døde. De grøvste måler over 65 cm i brysthøydiameter. Det finnes grov død ved av både edelløvtrær, boreale løvtrær og gran i området og den døde veden forekommer i alle nedbrytningsklasser, men det meste er lite nedbrudd ved. Stubber av gran forekommer spredt i hele lokaliteten. Ved befarings i 2002 ble det registrert ca. 3 læger per daa, men dette tallet har økt nå og det anslås en mengde på over 6 læger per daa i dag, med høyere tetthet i nordre del av lokaliteten og lavere i midtre del. Død ved-mengden i sørvestre del er ikke undesøkt i 2019. Gamle gjerder i lokaliteten tilsier at området tidligere har vært beitet.

Artsmangfold: Både alm (VU) og ask (VU) er vanlige i lokaliteten. Store rasflater med naken leire gir området potensial for sjeldne pionermoser, men kun de vanlige artene dverglommose og flikvårmoser ble funnet ved befarings i 2019. Andre registrerte arter er kamfingersopp, melkekjuke, bispelue, stilkkjuke, rødbrandkjuke og humle. Kystårenever ble registrert i 2003. Rosenfink (VU) finnes i nærområdet.

Fremmede arter: Rødhull (SE) forekommer spredt i lokaliteten.

Del av helhetlig landskap: Det finnes skog med tilsvarende kvaliteter ved Holene og i noen grad ved Narvestaddalen, men mye av den gamle ravineskogen vest for Mysen er hogget.

Verdivurdering: Lokaliteten er vurdert som en stor edelløvsog (53 daa). Storparten av arealet dekkes av rødlistede naturtyper og har frodig vegetasjon typisk for rike ravineskoger. Det er moderate til store mengder død ved og gamle trær og store bare leirflater etter utrasninger. Det er ikke funnet andre rødlistearter enn alm, ask og rosenfink, men det er potensial både for arter knyttet til død løvved og til naken leire. Samlet vurderes lokaliteten som viktig til svært viktig (A-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Det er ikke behov for annen skjøtsel enn fjerning av gamle gjerder i området.

Artsmangfold

Både alm (VU) og ask (VU) er vanlige i lokaliteten. Store rasflater med naken leire gir området potensial for sjeldne pionermoser, men kun den vanlige arten dverglommose ble funnet ved befarings. Andre registrerte arter var kamfingersopp, melkekjuke, bispelue, en stilkkjuke, rødbrandkjuke og humle. Kystårenever ble registrert i 2003. Rosenfink (VU) finnes i nærområdet.

Tabell: Artsfunn i Lekumelva. Kolonnen Totalt antall av art summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen Funnet i kjerneområde henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Karplanter	Fraxinus excelsior	ask	VU	1	1 ₁
	Sambucus racemosa	rødhull		1	1 ₁
	Ulmus glabra	alm	VU	1	1 ₁

Avgrensning og arrondering

Av de 44 da som er tilbudt for frivillig vern er 32 daa (ca. 70 %) vurdert som verneverdig areal, dette pga. at mye av den nordre delen av undersøkelsesområdet består av ungsog etter hogst av grandomsert skog i starten av 2000.tallet. I sørvest er et mindre areal holdt utenfor både på grunn av arrondering og pga. at området stortsett inneholdt ung gjengroingskog på tidligere kulturmark. Verneforslaget på 32 daa er litet, men godt arrondert og tar med seg de biologiske kvalitetene som er registrert i området og holder mindre interessant areal utenfor.

Vurdering og verdisetting

Den verneverdige delen av undersøkelsesområdet måler kun 32 daa. Skogen er høyproduktiv og rik og vokser på ustabil leire. Skogen er løvdominert, men med stor treslagsvariasjon, med stor andel alm, ask, spisslønn og hassel, men også boreale løvtrær og gran. Tresjiktet i området var godt etablert i 1964, men var da mer glissen (basert på tolkning av flybilder). Både levende trær og død ved finnes i grove dimensjoner i området i 2019, særlig i tilknytting til nye og gamle leirutrasninger.

Avgrensningen inneholder en bratt nordvestvendt skrent, og er lite topografisk variert.

Det er avgrenset et kjerneområde med rik edelløvsog av typen rasmark- og ravinealmeskog og flommarkskog. Naturtypelokaliteten dekker hele verneforslaget. Flomskogspartiene inngår i den rødlistede naturtypen flomskogsmark (VU) og de edelløvdominerte partiene inngår i rødlistetypene høgstaudeedelløvsog (VU) og frisk rik edelløvsog (NT). Det inngår flere større leirutrasninger, rødlistet som naturtypen silt- og leirskred (EN).

Det ble ikke funnet andre rødlistearter enn alm (VU) og ask (VU), og potensialet for et større mangfold av vedlevede sopp, lav, moser og insekter knyttet til gamle og døde edelløvtrær, gammel gran og død ved av edelløv og gran er lite til middels.

Lokaliteten er rik, har en god forekomst av død ved i flere treslag, dimensjoner og nedbrytningsklasser og viktige enkeltelementer som grove edelløvtrær, grove læger av edelløvtrær, og rike og fuktige ravinedaler.

Lokaliteten vurderes på bakgrunn av størrelse, gammelskogskvaliteter og rikhet som lokalt viktig og gis en samlet verdi på én stjerne (*).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Lekumelva. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bar-trær	Gamle løv-trær	Gamle edel-løvtrær	Tre-slags-fordeling	Topo-grafisk-variasjon	Vegeta-sjons-variasjon	Rik-het	Arter	Stør-relse	Arron-dering	Samlet verdi
1 Langnes NØ	**	**	*	*	**	**	***	*	**	***	**	-	-	***
Samlet vurdering	**	**	*	*	**	**	***	*	**	***	*	*	***	*

Mangeloppfyllelse

Rik skog med alm er en mangelnaturtype i Østfold og området gis derfor høy mangeloppfyllelse for mangelnaturtyper. Verneforslaget har 32 daa høyproduktiv lavlandsskog og oppfyller derfor i middels grad generelle mangler i skogvernet. Skogen er i god tilstand slik at restaurerings- og utviklingspotensial ikke er aktuelt. Området er lite slik at storområder ikke er aktuelt. Samlet oppfyller verneforslaget i middels grad mangler i skogvernet (Framstad mfl. 2017).

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Lekumelva.

Mangelnaturtyper: Høy mangeloppfyllelse

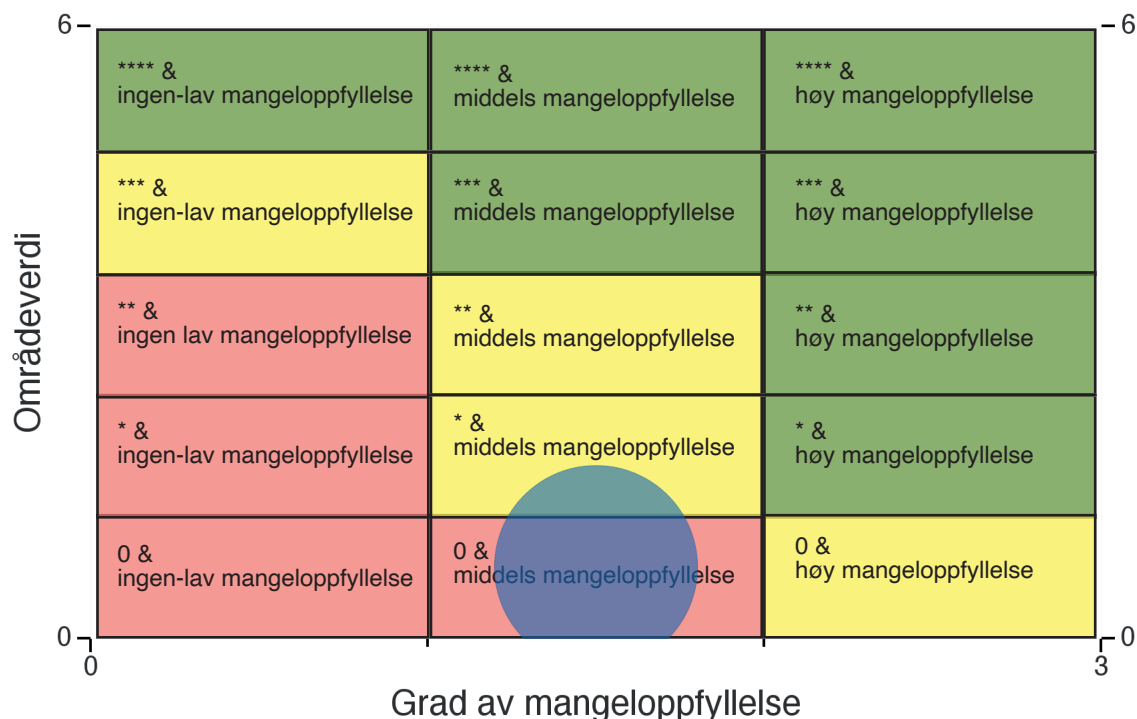
Generelle mangler (lavlandsskog, høybonitets skog og biologisk gammel skog): Middels mangeloppfyllelse

Restaurering- og utviklingspotensial: Ikke aktuell

Storområdekvaliteter: Ikke aktuell

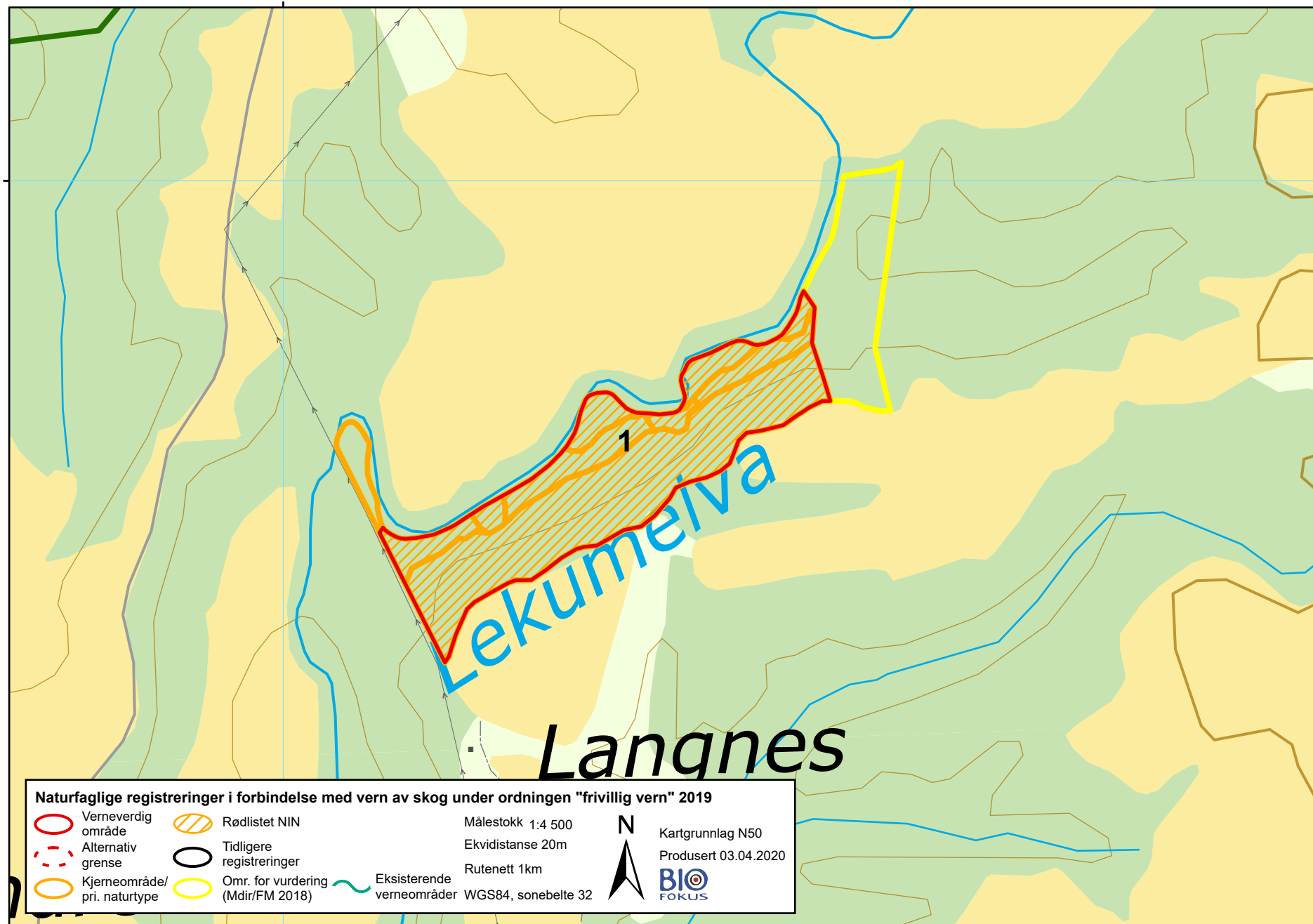
Samlet mangeloppfyllelse: Middels mangeloppfyllelse

Figur: Blå sirkel angir området Lekumelva sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangeloppfyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren angir en faglig totalvurdering av områdets egnethet for vern. Figuren viser kartlagte naturverdier og mangler ved skogvernet i henhold til Framstad et al. 2017 i sammenheng. Typiske utslag kan være at områder som i dag har lav naturverdi, men som raskt kan utvikle egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, bør vurderes som kandidat for vern hvis mulig. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, men få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, settes på vent fordi det da allerede er vernet mange slike områder i en regionen. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for å undersøke mulighetene for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør områdets egnethet vurderes nærmere. Ligger den blå sirkelen over røde felter bør vern ut fra naturfaglige grunner ikke vurderes."

Referanser

Framstad, E. (red.), Blindheim, T., Granhus, A., Nowell, M., Sverdrup-Thygeson, A. 2017. Evaluering av norsk skogvern i 2016. Dekning av mål for skogvernet og behov for supplerende vern. NINA Rapport 1352. 149 s.

Bilder fra området Lekumelva

Edelløvsog i bratt skrent. Foto: Ulrika Jansson

Gammelt gjerde i flommarksskogen. Foto: Ulrika Jansson

Leirmasser og trær har rast ut i Lekumelva. Foto: Ulrika Jansson

Ustabile leirmasser i lokaliteten. Foto: PA152324 (Medium).jpg